

#037: (B) Lúbozvučná slovenčina

Ahojte, vítam vás pri počúvaní podcastu SlovakforU.

Volám sa Zuzana a mojím snom je pomôcť vám naučiť sa slovenčinu.

Všetky informácie k podcastu spolu s prekladmi do ruštiny a ukrajinčiny nájdete na

www.slovakforu.sk.

Dnes si povieme viac o slovenskom jazyku, ktorý sa učíte.

Podme na to!

V ľahšej úrovni podcastu na tému “Môžete to zopakovať?” sme si povedali pár viet, ktoré môžete použiť, ak ešte neviete dobre po slovensky.

V tejto časti, ktorá bude trochu ťažšia a zameraná viac na počúvanie, si povieme viac o slovenskom jazyku a jeho histórii. Nebojte sa, nemusíte sa ju učiť naspamäť, ak vás nečaká napríklad maturita zo slovenského jazyka.

Slovenčina patrí do skupiny západoslovanských jazykov spolu s češtinou, poľštinou, lužickou srbčinou a kašubčinou. Priznám sa, že o kašubčine som doteraz nevedela a tiež som sa pri tvorbe tejto časti podcastu naučila niečo nové :)

Po slovensky hovorí na Slovensku približne 5 miliónov ľudí, no hovorí sa ňou aj v zahraničí, napríklad v Českej republike, Poľsku, Maďarsku, Rumunsku, Srbsku ale aj v Kanade a Spojených štátoch, kde ňou hovoria slovenskí emigranti.

Podme sa pozrieť na históriu nášho lúbozvučného jazyka, ktorá siaha až do 9. storočia. Vtedy bola Dunajská kotlina osídlená Slovanmi, ktorí vytvorili prvý slovanský štát, ktorý poznáme pod názvom Veľká Morava.

V roku 863 Veľkomoravské knieža Rastislav prijal vyslancov byzantského cisára Michala – solúnskych bratov Konštantína-Cyrila a Metoda, ktorí so sebou priniesli náboženské a bohoslužobné knihy, preložené do staroslovienčiny. Priniesli tiež písmo nazývané hlaholika. Vznikla z malých písmen gréckej abecedy. Písmo neskôr zjednodušili ich žiaci a nazvali ho po svojom učiteľovi cyrilikou a za základ si zobrali veľké písmená gréckej abecedy, napríklad v ruštine, ukrajinčine a bulharčine sa toto písmo používa dodnes.

Ich príchod si každoročne pripomíname sviatkom svätého Cyrila a Metoda, ktorý oslavujeme 5. júla. Viac o sviatkoch si môžete vypočuť v časti 26 - “Štátne sviatky”.

Po rozpade Veľkej Moravy bolo Slovensko začlenené do Uhorského kráľovstva, v ktorom sa udomácnil latinský jazyk. Na Slovensku sa tiež písalo zväčša latinsky až do polovice 19. storočia.

Medzi českými krajinami a Slovenskom stále existovali kultúrne kontakty. Zintenzívnili sa po založení pražskej univerzity roku 1348, na ktorej študovali aj Slováci. Čeština na našom území sa rozširovala pod vplyvom husitských výprav na Slovensko.

Český jazyk, do ktorého bola preložená biblia, sa na Slovensku používal ako spisovný jazyk do konca 18. storočia. Do tohto jazyka postupne prenikali aj slovenské prvky. Češtinu však Slováci používali od začiatku skôr len v písomnej podobe a nikdy ju nevnímali ako svoj vlastný jazyk.

Na Slovensku sa do 11. st. písalo po latinsky a po česky, ale pritom sa hovorilo domácim slovenským jazykom a vznikala slovenská poézia a ľudová slovesnosť, čo znamená rôzne rozprávky, básne, piesne, povesti, príslovia, porekadlá, pranostiky, hádanky, báje a balady, ktoré sa šírili ústne.

V 16. až 18. storočí slovenskí vzdelanci vyzdvihujú spevavosť, čistotu a bohatstvo slovenského jazyka a usilujú sa povýšiť slovenčinu na spisovný jazyk.

V 2. polovici 18. storočia dozrela myšlienka slovenského spisovného jazyka. Anton Bernolák ustanovil po prvý raz v roku 1787 slovenský spisovný jazyk, ustálil jeho pravopisnú sústavu a rozpracoval jeho gramatiku i slovník. Bernolák založil svoju kodifikáciu na západnej kultúrnej slovenčine, ktorá sa sformovala pôsobením vzdelancov na Trnavskej univerzite, no neujala sa.

Dnešný spisovný jazyk zaviedla až štúrovska generácia: Ľudovít Štúr, Jozef Miloslav Hurban a Michal Miloslav Hodža sa roku 1843 na schôdzke v Hlbokom rozhodli ustanoviť slovenský spisovný jazyk založený na stredoslovenskom nárečí.

Ľudovít Štúr v roku 1846 odôvodnil potrebu spisovného slovenského jazyka a rozpracoval celú slovenskú gramatiku. Pri úprave pravopisu sa pridržal známeho „píš ako počuješ“, ako jeho predchodca. Nepoužíval sa ypsilon, všade sa písalo len mäkké I.

Štúrova forma slovenčiny sa rýchlo ujala, vydávali sa v nej knihy, časopisy, noviny a po istých úpravách trvá dodnes. Gramatiku spisovného jazyka na vedeckom základe rozpracoval Martin Hattala a v roku 1852 vydal gramatiku s názvom Krátka mluvnica slovenská, kde okrem iného zaviedol používanie ypsilonu.

Zásľuhu na šírení a rozvoji spisovnej slovenčiny mala Matica slovenská, vydávaním a šírením kníh a časopisov. Založená bola tisíc rokov po príchode Cyrila a Metoda na Veľkú Moravu v

roku 1863, fungovala 12 rokov a znovu otvorená bola v roku 1919. Takisto mali zásluhu na rozvoji slovenčiny prvé slovenské gymnáziá v Martine, Kláštore pod Znievom a v Revúcej.

Slovenský jazyk sa od 1. mája roku 2004 stal jedným z oficiálnych jazykov Európskej únie.

Tak toto bola vyčerpávajúca história slovenského jazyka.

Aká je história vášho rodného jazyka? Môžete mi o tom napísať na emailovú adresu slovakforu@gmail.com. Teším sa na vaše správy.

Všetky transkripty a cvičenia nájdete na www.slovakforu.sk.

Tak a to bolo na dnes všetko.

Ak sa vám podcast páči, zdieľajte ho prosím svojim kamarátom.

Teším sa na vás v ďalšej časti.

Prajem vám nádherný deň.